

Julkaistu 2001. "Naistutkimus ja naisten vapaaehtoistyö--Hoivatyöstä sukupuoliroolien murtamiseen." *Vapaaehtoistoiminta opiskelun Osana*. Toim. Antti Eskola, Leena Kurki. Tampereen yliopisto, Tampere. (Women's Studies and Female Voluntary Work--From Emotional Labor and Nurturing towards the Dismantling of Gender Roles)

Naistutkimus ja naisten vapaaehtoistyö – hoivatyöstä sukupuoliroolien murtamiseen

Kaarina Kailo

Naisia on puolet maailman väestöstä, ja he ansaitsevat kymmenesosan maailman tuloista, tekevät kaksi kolmasosaa maailman työtunneista, ja heitä on omaisuudenhaltijoina vain yksi sadasosa. (Smyke 1991, 120)

Tämän artikkelin päämääränä on pohtia naistutkimuksen ja samalla laajemmin koko yliopistokoulutuksen ja -tutkimuksen soveltavaa yhteiskunnallista roolia sekä vaikutusmahdollisuuksia. Mitä merkitystä vapaaehtoistyöllä voisi olla mm. naistutkimuksen päämäärien – esim. kaikentasoisen tasa-arvon toteutumisen suhteen?

Tutkiessani vapaaehtoistyön ja aktivismin merkitystä nimenomaan naistutkimukselle pohdin sitä mielestäni keskeistä kysymystä, onko yleensäkin suositeltavaa kannustaa naisia vapaaehtoisuuden suuntaan sukupuolijärjestelmässä, joka jo perustuu naisten näkymättömän ja aliarvostetun työn hyväksikäytölle. Olisiko tärkeämpää tehdä näkyväksi ne sisäiset lasikatot ja psykologiset, sukupuolisidonnaiset rooliodotukset, jotka altistavat nimenomaan tytöt ja naiset patkätöille ja "matalan profiilin" työaloille? Toisin sanoen, liittyykö vapaaehtoistyöhönkin sukupuolisidonnaisia odotuksia ja merkityskokonaisuuksia, jotka tulisi ottaa huomioon kaikentasoisessa vapaaehtoistoiminnassa ja talkoo-henkisessä rekrytoinnissa?

Lähtökohtani on että elämme erityisen häiriintyneen ja häiritsevän maailmankatsomuksen, markkinatalouden globalisaation, tasapäistämistä monokulttuurin ja ahneuden aikakautta. Pidän siksi tarpeellisena pohtia samalla ekosysteemiämme koskevia tulevaisuudennäkymiä, siis kaikkien elollisten olentojen tulevaisuutta (Kailo 2000a). Tulisiko vapaaehtoistyön edistäjien pohtia laajemmin sitä, miksi vapaaehtoistyöstä on juuri nyt länsimaitten talouskasvun kukoistuskaudella tullut niin keskeinen kysymys ja YK:n julistama teemavuosi? Olisiko niin, että valtion ja kuntien leikatessa

hyvinvointipalvelujen resursseja, vapaaehtoistoimintaa ollaan säilyttämässä jälleen kerran juuri niiden ryhmien harteille, jotka eniten tarvitsevat hyvinvointivaltioitten aikaisemmin tarjoamia ja takaamia palveluja (esim. lastenhoito, vanhusten, mielenterveyspotilaiden tai vammaisten palvelut). Eivätkö juuri naiset joudu kantamaan huolta ja vastuuta näistä palveluista jos niiden resurssointi vaikeutuu?

Määrittelen aluksi naistutkimuksen tavoitteet ja osoitan niiden yhteiskunnalliset kytkennät sekä sukupuolijärjestelmään liittyvät havainnot ja asenteet.

Naistutkimus tieteenalana

Naistutkimus ja -liike ei ole homogeenista vaan koostuu Suomessakin erilaisista koulukunnista ja suuntauksista. Naistutkimuksen päämäärät vaihtelevat paitsi tieteenalojen, myös yksittäisten ohjelmien ja yksikköjen painotusalueitten ja arvojen mukaan. Rajaan määritelmäni Oulun yliopiston naistutkimuksen näkemyksiin ja vielä spesifimmin omaan visiooni naistutkimuksen roolista, vaikka esitteemme pohjautuukin porukalla määriteltyihin päämääriin. Oulun yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan sijoitettu naistutkimus-opintokokonaisuus määrittelee itsensä "tieteidenväliseksi, monitieteiseksi ja perinteisiä paradigmoja haastavaksi opetus- ja tutkimusalaksi, jonka lähtökohtana on naisten historiallisen, kulttuurisen ja yhteiskunnallisen aseman tutkiminen" (Naistutkimuksen opas, 2000, 1). Sukupuoli ymmärretään yhteiskunnallisena suhtena, joka järjestää, määrittää ja suuntaa naisten ja miesten elämää ja heidän asemaansa. Naistutkimuksen on hyvä kuitenkin käsitellä entistä enemmän jopa eläin- ja luomakunnan "oikeuksia" ja tarkastella globaaleja ympäristöön ja teknologiakehitykseen liittyviä kysymyksiä. Niiden vaikutus on sitä suurempi naisten elämässä mitä syrjäytyneempiin ryhmiin he kuuluvat. Ympäristöongelmat koskettavat köyhiä enemmän kuin muita sen vuoksi, että monet maat varastoivat ja tuottavat saasteita ja ongelmajätettä nimenomaan köyhiin kortteleihin tai maille. Naiskysymykseksi asian tekee esimerkiksi se, että saasteilla on usein erityisen turmiollinen vaikutus sikiöön ja raskaana oleviin naisiin—seikka, jonka ekofeministit ovat havainneet herkemmin kuin miesekologit. Yhteiskunnallisesti suuntautunutta aktivismia, vapaaehtoistyötä ja vastuullisen tutkimustyön esikuvia tarvitaan kipeästi tällä korostuneella High Techn ihannoinnin aikakaudella, jolle on ominaista räikeän materialistisen tulosajattelun edistäminen ja yhteisvastuullisempien eettisten arvojen laiminlyönti.

Naistutkimuksen antamat valmiudet ja koulutukselliset tavoitteet

Mitä sitten ovat naistutkimuksen tarjoamat valmiudet ja koulutukselliset tavoitteet? Paitsi että naistutkimus tarjoaa teoreettisia ja metodisia valmiuksia sekä perus- ja jatkokoulutukseen että tutkimukseen, se edistää parhaimmillaan opiskelijoiden kriittistä havainto- ja ajattelukykyä ja omaehtoista luovuutta. Paljastamalla naisten yhteiskunnallisen eriarvoisuuden mekanismeja niin psykologisella kuin poliittis-julkisella tasolla se voi auttaa naisia tiedostamaan ne taloudelliset, henkiset, poliittiset ja psykologiset esteet, jotka estävät heitä osallistumasta työ- ja kotielämään tasaveroisina osapuolina. Toisaalta, on tärkeätä lisätä tietoisuutta myös niistä monista tavoista, joilla esim. valtaryhmien naiset syrjivät vähemmistö naisia ja -ryhmiä.

Mihin vapaaehtoistyötä sitten tarvittaisiin naistutkimuksessa? Mielestäni elämme nyt kaikkia ja kaikkea uhkaavan väkivallan sekä Thanatos-filosofian eli kuoleman vietin aikakautta, jolle Eroksen tai elämänvietin tasa-painoon perustuva maailmankuva edustaa hedelmällistä vaihtoehtoa. Kaiken kasvatuksen perustana tulisi olla tasapainoa ja -arvoa konkreettisesti edistävien arvojen ja toimintamallien opettaminen – sekä toimiminen niiden roolihahmona. Inhimillinen, yksilöllinen, kulttuurinen, ekologinen ja biologinen moninaisuus ovat arvoja, joita ei voi edistää samalla puoltaen vain yhdenlaisen feminismin arvoja ja päämääriä. Pyrinkin sen tähden luomaan pedagogiset puitteet opiskelija-lähtöisille vapaaehtoistyön mahdollisuuksille opiskelijoiden tarpeista lähtien.

Mielestäni naistutkimus aatteellisena kokonaisuutena toimii parhaimmillaan juuri maksimaalisen avaramielisyyden ja moninaisuuden esikuvana, joka kannustaa kaikkia kehittämään omia arvojaan, taitojaan, luovuuttaan, visioitaan, taitojaan. Moninaisuuden edistäminen ja puolustaminen ei kuitenkaan tarkoita postmodernia nihilismia tai relativismia, jossa kaikki totuuskäsitykset ja ideologiat ovat samanarvoisia. Itse vedänkin rajan kaikkeen siihen, mikä romuttaa demokratian, tiedollisen ja yhteiskunnallisen vapauden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien, luonnon tasapainon edellytykset tai on suuri uhka niille. Globalisaatioon ja vallalla olevaan markkinatalousideologiaan sisältyy juuri tällaisia vaaroja, joiden kohtaaminen suo oivallisen pohjan naistutkimuksenkin vapaaehtoistyön kontekstille. Koska naiset ovat nykyisen maailmantalouden globalisaation aiheuttaman eriarvoisuuden ensisijaisia uhreja (esim. Ås, 1999; Hale 1995), on ensiarvoisen tärkeätä, että he saavat tietoa niin käytännön kuin teorian kautta näiden viimeaikaisten suuntauksien vaikutuksista heidän sekä heidän lastensa ja perheittensä tulevaisuuteen. Eriarvoisuutta lisäävän markkinaideologian

syvimpiä juuria voi kuitenkin etsiä kasvatuksesta, joka rajaa niin miesten kuin naisten olemuksellista vapautta, itsensä toteuttamista, omanarvontunteen ja tasapainon edellytyksiä. Kasvatus, joka perustuu tiukkoihin normeihin ja sukupuolirooleihin ja joka ei edistä kriittisen, luovan, avaran minuuden kehittymistä, ei myöskään edistä rauhankulttuuria. Terve narsismi, kyky rakastaa itseään ja hyväksyä itsensä ilman ehtoja luo perustan muiden hyväksymiselle kateuteen, pelkoihin, epävarmuuteen ja epäluuloihin perustuvan suvaitsemattomuuden sijasta. Vaikka moraalinen rajanveto on tärkeä osa kasvatusta, yhtä tärkeätä on edistää tervettä "itserakkautta" ja luottamusta, luoda pohjaa Eroksen, optimistisen, positiivisen ja elämää sen kaikissa muodoissaan kunnioittavan elämänvietin maailmankuvalle. Vapaaehtoistyönkin tulisi perustua opiskelijan yksilöllisen luovuuden, tietotaitojen ja toiveitten kannustamiseen, ei dogmaattisten ideologioiden kritiikittömään lujittamiseen. Yritän muistaa tämän myös omien aatteitteni ja vakaumusteni suhteen, joita minun ei tule pakkosyöttää muille vaikka koenkin tärkeäksi lisätä poliittista tiedostamista.

Monoakkulturaatio

Akateeminen maailma heijastaa samoja patriarkaalisen, eurosentrisen maailmankuvan vinoutumia kuin yhteiskunta kokonaisuudessaan. Yksipuolinen, yhtiöajattelulle ominainen tuotosfilosofia uhkaa nyt myös akateemista vapautta ja sivistyksellisyyttä markkinaoppeihin perustuvan monoakkulturaation tunkeutuessa myös koulutusinstituutioihin. Monokulttuurin käsitteellä viitataan niihin monialaisiin käytäntöihin, jotka talouskasvun ja markkina-ajattelun nimissä edistävät maailmanlaajuista kulttuurien ja bio-organismien fuusioitumista, vesittämistä ja tuhoamista (ks. esim. Mies & Shiva 1993; Kailo, 2000a; Kortin 1998). Se on jatkoa nationalistiselle ajattelulle, jossa taipumuksena on ollut uhrata naisten ja vähemmistöjen ääni kansallisen edun päämäärälle, yhtenäisyydelle. Sillä on myös yhtymäkohtia ns. "samuuden filosofiaan," jolla viitataan länsimaisen patriarkaalisen filosofian taipumukseen määritellä naiseus ja sen diskurssit suhteessa itseensä, omien epistemisten arvojensa peilikuvaksi. Maailmantalouden globalisaatio uhkaa demokratiaa monin tavoin, sillä se perustuu monikansallisten yhtiöitten vallan kasvuun heijastaen niiden arvomaailmaa. On syytä muistaa, etteivät nämä korporaatiot ole nousseet johtoasemaansa demokraattisin perustein vaan pääoman ja vaurauden kautta.

Naistutkimuksen haasteena ei olekaan vain kouluttaa naisia esim. akateemiseksi tutkijoiksi miehisen mallin ehdoilla, vaan kyseenalaistaa koko sukupuolijärjestelmän, sukupuolittamisen oletukset, mallit ja arvot – edesauttaa sitä, että koko yhteiskunta muuttaisi radikaalilla tavalla kaavamaisia rooleja edistävät oletuksensa subjektista ja toisesta, meistä ja muista. Jotta voimme vastata kysymykseen onko vapaaehtoistyö osana yliopisto-opiskelua naisten tunne-, hoiva- ja vapaaehtoistyön hyväksikäytön jatkamista, on ymmärrettävä mitkä piirteet assosioidaan naisiin ja miehiin akkulturaation kautta. Rajaan siis kannanottoni naisnäkökulmaiseen vapaaehtoistyöhön ennen kaikkea tämän perspektiivin kautta.

Sukupuolijärjestelmä sosiaalisena suhteena

Monoakkulturaatio pitää sisällään valtapolitiikan, joka on konstruoinut vallalla olevat oletukset ja konventiot mm. "naiseudesta" ja "miehisyydestä" määrittelemällä luonnollisiksi itse asiassa täysin mielivaltaiset sukupuoliroolit. Yksinkertaistaen voi todeta, että tähän "naiseuteen", josta voisi käyttää R.W. Connellin termiä "korostunut feminiinisyys" liitetään edelleen passiivisuus, kuuliaisuus, kiltteys, ylikorostunut kehollisuus, aistillisuus, hoivaaminen, intuitiivinen tieto, tunneäly ja se kasvatuksellinen arvokompleksi, jota on kutsuttu hoiva- tai vastuurationalismiksi (Nätkin 1987). Naiseuteen yhdistetään edelleen usein juuri omien tarpeitten uhraaminen perheen ja erilaisten yhteisöjen tarpeitten hyväksi.

Naisten ja miesten valtasuhteisiin liittyvä epäsymmetrisyys on juurtunut niin syväälle, ja se on niin itsestään selvä ja näkymätön osa elämää, etteivät monet pysty sitä edes tunnistamaan. Simone de Beauvoirin mukaan naiset eivät toisin kuin miehet pidä itseään subjektina, vaan ovat sisäistäneet asemansa alistettuna ryhmänä, "toisena." Hegemonisen, androsentrisen monokulttuurin ydin onkin, että se määrittelee todellisuuden ja siihen kytkeytyvät arvot ja käyttää hallitsemiaan kasvatuksellisia, poliittisia ja psykologisia resursseja tavalla, joka varmistaa, että "toisen" asemaan asetetut ryhmät (naiset, vähemmistöt) myöskin omaksuvat sen aatteet ja sisäistävät ne "luonnollisena" sex/gender-järjestelmänä tai rotuoppina. Akateeminen diskursiivinen androkeskeisyys on jo itsessään episteemistä väkivaltaa.

Mielestäni naisten sosialisatio johtaa pahimmillaan "seksistentialismiin" sikäli kun heidän seksuaalisuudellaan on juuri miehisen katseen kautta määräytyvä, rajoittava merkitys. Kun miehet kokevat ihmisyyteen

liittyvää olemassaolon tuskaa, naisten kohdalla kokemuksen laatuun, oli se sitten maailmanmyönteistä tai -kielteistä, vaikuttaa elämän peruskysymysten lisäksi se, että heidät määritelleen ennen kaikkea suhteessa mieheen; valtavirran miehen katseen kohteeksi ja peilikuvaksi. Länsimaiset valtavirran naispsykologit väittävätkin, että naisen identiteetti, silloin kun se määräytyy miehisen monokulttuurin ehdoin, on nimenomaan konfliktin identiteetti (Young-Eisendrath & Wiederman 1987). Tytöt kasvatetaan vastavuoroisuuden, yhteisöllisyyden ja toisien hoivaamisen rooliin, kilteiksi ja nöyriksi alamaisiksi. Tässä ei ole kyse essentialismista eli biologiaan kytkeytyvästä naiseuden ominaisuudesta vaan sosiaalisten sukupuoleen liittyvien suhteitten diskurssista tai suoranaisesta mytologiasta.

Kristillis-patriarkalisesta näkökulmasta "naiselliset" ja "halutut" naiset kunnioittavat ja kuuntelevat auktoriteetteja, sillä muutoin heidät leimataan itsekkäiksi, aggressiivisiksi, miesten etuja riistäviksi ja epänaisellisiksi noidiksi tai miesten seksuaalisesti hylkäämiksi feministeiksi. Samat "hyvän naisen" ominaisuudet estävät naista pitämästä puoliaan ja etenemästä työelämässä ja politiikassa. Norjalainen feministi ja poliitikko, Berit Ås kutsuu tätä naiseuden "kaksoisrangaistukseksi" (Ks. Myös Broverman et al. 1970). Filosofi Sandra Lee Bartky väittääkin, että naisten arkipäivän hoivatyö ja emotionaalinen tuki (emotional labor) on rinnastettavissa marxismin käsitteeseen työläisten epäsymmetrisesti anastetusta työpanoksesta. Pyörittäessään näkymätöntä arkea ja käyttäessään energiaa miesten henkiseen tukemiseen, auttamiseen ja hoivaamiseen naiset edistävät miesten menestystä, jota he eivät saa takaisin samassa mittakaavassa. Tämä yksipuolisuus johtuu siitä, että naisten tarjoamaa tukea ja hoivatyötä pidetään normaalina naiseuteen kuuluvana piirteenä johon ei tule odottaakaan vastavuoroisuutta. Naisten tunnetyötä ei ymmärretä tai nähdä palkittavana työnä tai palveluna, vaan naiseuden perusominaisuutena, takeena, luonnollisena ominaisuutena. Tämä myös osittain selittäisi ilmiön, jota kutsun nimellä "sisäistetty lasikatto." Sillä viitataan naisten taipumukseen itsekkin hyväksyä yhteiskunnallisen panoksensa kaltoinkohtelu.

Vapaaehtoistyön mahdollisuudet naistutkimuksessa

Avainkysymys mielestäni onkin vapaaehtoistyön sukupuolisidonnainen merkitys. Vaikka naistutkimus omalta osaltaan pyrkiikin avaamaan näköaloja vaihtoehtoisille naiseuden malleille ja edistämään naisten hakeutumista työelämässä myös ei-perinteisille aloille, yhtä suurena

haasteena sillä on tuottaa tietoa ja käytäntöjä, jotka auttaisivat koko yhteiskuntaa kehittymään vastuullisempaan ja eettisempään suuntaan. Siihen liittyen, mielestäni olisi tärkeätä tehdä näkyväksi sukupuolen merkitystä vapaaehtoistyön perinteisten mallien kantajana. Jos hyväksymme ne tutkimustulokset, joiden mukaan naiset suuntautuvat kasvatuksellisista syistä liiankin yhteisöllisesti, laiminlyöden omat henkilökohtaiset, yksilölliset tarpeensa, eikö naistutkimuksen tulisi kannustaa naisia huolehtimaan paremmin myös itsestään ja välttymään heille niin tyypillisestä uupumuksesta moninkertaisten työtaakkojen kantajina? Tästä näkökulmasta feministinen vapaaehtoistyö ei sitten olisikaan naisten kannustamista perinteiseen hoivarooliin vaan aivan päinvastaiseen suuntaan: heidän kouluttamistaan sellaiseen vallankäyttöön ja itsensä toteuttamiseen, jonka ansiosta saisimme muutettua naisia sortavan ja uuvuttavan yhteiskunnallisen hoiva-altiuden odotukset. Toisaalta, vapaaehtoistyö olisi suositeltavaa silloin, kun se edistäisi sitä, että suuremmat miesjoukot hakeutuisivat naisvaltaisille aloille tai ryhtyisivät jakamaan koti- ja hoivatyötä tasavertaisemmin. Vai olisiko näin? Missä toisaalta kulkee raja ”normaalin” naisen työn ja vapaaehtoistyön välillä ja rajamaastossa?

Naistutkimuksessa on käyty kovaa keskustelua varsinkin Pohjois-Amerikassa juuri ruohonjuuritason työn ("todellisen aktivismin") merkityksestä (ks. Kemp, 1997; Kailo 2000b). Varsinkin entisessä kotimaassani Kanadassa on riideltä naistutkimuksen ja naisliikkeen, sekä laajemmin ekologisten ja rauhanliikkeiden suhteesta. Dualistista suhtautumista on heijastanut mm. oletus, että ruohonjuuritason liikehdintä on "todellista, oikeata" feminismiä, kun taas naistutkijat ovat pettäneet aktivistit olemalla itse lähellä sitä hegemoniaa ja vallankäytön tyyssijaa, androsentrisyyteen ja eurosentrisyyteen kytkeytyvää yliopistoinstituutiota jonka valtarakenteita ja maailmankuvaa sen tulisi päinvastoin olla purkamassa. Nämä oletukset ovat heijastumia naisten omasta stereotyyppisestä suhtautumisesta naistutkimukseen ja -liikkeeseen. Naistutkimus on paitsi teorian luomista ja yhteiskunnallisesti merkittävien ja naisystävällisten tutkimusten tekoa mielestäni usein myös omanlaista akateemista vapaaehtoistyötä. Onhan tunnettua kuinka vähillä resursseilla naistutkimusyksiköt toimivat, ja kuinka vähän sitä arvostetaan akateemisissa hierarkioissa. On tunnettua, että naistutkijat edustavat nais- ja vähemmistöoikeuksia lukemattomissa ja mitä moninaisimmissa työryhmissä ja neuvottelukunnissa, koska on kyse akateemisesta, rahoituksellisesta hengissäpysymisestä ja heitä on määrällisesti liian vähän. Myös naistutkimuksen sisällä eikä vain kotona naiset joutuvat uhraamaan huomattavasti aikaa ns. näkymättömään

työhön, jonka seurauksena heidän henkilökohtainen urakehityksensä kärsii. Lisäksi monet feministitkin pitävät feminismin vastaisena keskittyä yksilölliseen etenemiseen naisliikkeen kollektiivisten tavoitteiden kustannuksella. Näin vapaaehtoistyö on naisten elämän ristiriitaisten paineitten jatkumo myös työelämässä, myös naistutkimuksessa. Voi olla, että naistutkijoiden ja yleensä feministien kohdalla naisten moninkertainen työtaakka työntekijöinä sekä kotitalouksien, lasten ensiasiallisina hoitajina korostuu entisestään. Jos naisliikkeessä ja -tutkimuksessa vaikuttaminen on jo itsessään vapaaehtoistyötä (jo sen kokeman heikon arvonannonkin suhteen), eikö siihen vielä liitettävä aktivismi vain lisää paineita ja syrjäytymistä henkilökohtaisen menestyksen suhteen? Vapaaehtoistyön yhtenä kriteerinä nimittäin voisi pitää kaikkea sitä toimintaa ja työtä, josta saatava henkilökohtainen "hyöty" ei ole suhteessa siitä aiheutuviin uhrauksiin ajan, rahan ja työelämässä etenemisen suhteen. Ja naisten hoivatyöhön merkitsee jo yksityiselämässä suhteettoman aikaa vievää omistautumista työhön, jonka tulisi perustua tasa-arvoisempaan työnjakoon. Tämä jyrkältäkin kuulostava määritelmä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettenkö itse pitäisi arvossa naisten vuosisatojen ajan tekemää näkymätöntä työtä, hoivatyötä ja vapaaehtoistyöksi luokiteltavia ylitöitä ja lisätöitä työpaikoilla. Tietenkin voidaan myös esittää se ikivanha ajatus, että vapaaehtoistyö on itsessään rikastuttavaa ja suuri mielihyvän lähde. Eikö toisten auttaminen ole oma palkkionsa? Kun ajattelen omaa kutsumuksellista intoani toimia mitä erilaisimmissa järjestöissä ja edistää oikeudenmukaisuutta uhraten iltoja ja viikonloppuja erilaisiin ruohonjuuritason toimintoihin, joudun myöntämään oman ristiriitaisen suhtautumiseni siihen. Enkö pääse irti sisäisestä maailmanparantaja-naisesta jai onko uuvuttavakin ylityö todella niin antoisaa? Eikö naisia olla valjastettu vapaaehtoistyön marttyy-reiksi ja sankareiksi juuri manipuloimalla heidät sisäistämään kristillinenkin ajatus auttamisen ihanuudesta? Jos sukupuolella ei olisi tässä autuuden sisäistämisessä mitään merkitystä, miksi sitten juuri naisten näkymätöntä työtä pidetään lähes itsestäänselvänä, luonnollisena ja näin toivottavana? Toisaalta, miten tämä pyyteettömän auttamisen ja oikeudenmukaisuuden edistäminen muuttuikin niin usein naisliikkeen kontekstissa suorastaan tuomittavaksi myytiksi vain naisten etujen edistämisestä? Miksi ihmisoikeustaisteilijoita miehinä kunnioitetaan silloinkin kun he unohtavat naisten ihmisoikeudet, mutta naisten oikeuksien ajamiseen omistautuneita pilkataan, panetellaan ja kohdellaan muuten kaltoin? Myös vapaaehtoistyön sisällä on erilaista arvostusta sen mukaan ketä sen koetaan hyödyttävän.

Mielestäni naistutkimusaktivismi toteutuu parhaimmillaan, kun se toimii sen puolesta, että dualismi hoiva- ja vastuurationalismi vs. tuotos- tai johtamisrationismi romuttuisi sukupuolisidonnaisena vastakohtaparina, ja jos se edistää sitä, että luodaan "kolmannen perspektiivin" käytäntöjä. Naistutkimuksessa toteutettavan aktivismin ongelmana ei olekaan mielestäni vastuullisen, yhteisöllisen hoivarationalismin ylläpito vaan sen *tiedostamaton ja sukupuolisokea* edistäminen. Kuitenkaan vastaus ongelmaan ei mielestäni ole se, että kannustaisimme naisia muuttamaan "kunnan jätkiksi" emmekä siis puuttuisi lainkaan yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvatuksellisiin syihin ja seurauksiin. Toisaalta, vapaaehtoistyötä parhaimmillaan voisi olla naisten osallistuminen rasisminvastaiseen kouluttamiseen, esim. työpajojen järjestämiseen yhtiöille, joiden olisi jo "tehokkuuden" nimissä edullista ymmärtää etniset ja sukupuoleen kytkeytyvät erot, käyttäytymismallit jne. Silloin esim. valtaväestön naisten vapaaehtoistyö on heidän omien valtasuhteittensa aiheuttamien ongelmien ratkaisemista, eikä jatkoa marttyyri-kulttuurille. Myös vapaaehtoistyön määrittelyssä on siis huomioitava ketkä naiset ovat sen ensiarvoisia hyödyntäjiä ja hyötyjiä—naiset eivät suinkaan ole homogeeninen ryhmä vaan heidänkin suhteen on huomioitava esim. luokka-, ikä- ja etnisyys variaabelit.

Naistutkimus voisi siis edesauttaa luovuutta ja minuutta rajaavien (ja näin epäluuloa ja pelkoa lisäävien) kasvatusmallien romuttamista valmentamalla opiskelijoita ja eri alojen ammattilaisia ymmärtämään tasa-arvokysymyksiä. Vapaaehtoistyö olisi hyödyllinen opintojen lisä, eikä sen tarvitsisi näin lisätä naisten hoivatyön epärationaalista, tiedostamatonta hyväksikäyttöä. Olisihan tällaisen vapaaehtoistyön päämääränä muuttaa sosiaalisia sukupuolisidonnaisia ja etnisyyteen liittyviä vääristymiä. Oivallinen vapaaehtoistyön muoto olisikin toiminta, jonka kautta opiskelijat voisivat nimenomaan purkaa odotuksia naisten hoiva- ja miesten uratyöstä.

Vapaaehtoistyön ja aktivismin esimerkkejä

Oulun naistutkimusta on kannustettu mm. edesauttamaan naisten mukaantuloa teknologiakehitykseen, miesvaltaisille informaatioyhteiskunnan johtoaloille. Järjestimmekin käytännön harjoittelua kyberekofeministi-kurssin muodossa, jonka suorittaessaan opiskelijat saivat opintoviikkoja työstämällä yksikkömme www-sivut. He yhdistivät tähän vapaaehtoistyötä laatimalla naistutkimukselle logoehdotuksia ja muuta hyödyllistä aineistoa. Tämänlaatuinen harjoittelu yhdistettynä vapaaehtoistyöhön auttoi meitä resurssipulan suhteen, lievensi henkilökunnan työuupumusta ja samalla soi

opiskelijoille käytännöllisiä mahdollisuuksia viedä eteenpäin naistutkimusta ja saada kokemusta kotisivujen teossa. Myös www-sivujen työstämisestä muodostui vapaaehtoistyötä, sillä niiden ylläpito vaati enemmän aikaa kuin kurssin puitteet sallivat. Mietimmekin, oliko eettistä ottaa opiskelijoilta vastaan tällaista lisätyötä ilman palkkaa. Oli kuitenkin kyse opiskelijalähtöisestä vapaaehtoistyöstä, sillä vaikka naistutkimus hyötyikin siitä, myös opiskelijat saivat mielekkään tilaisuuden toteuttaa itseään ja harjoitella informaatioteknologia-alalla, jossa naisten anti tulee olemaan erittäin tärkeitä. Ei ollut siis kyse naisten klassisen hoivatyön jatkamisesta, vaan sukupuolirooleja rikkovasta vapaaehtoistyöstä joka samalla vastasi valtiiovallan esittämiin haasteisiin.

Vaikka naisten mukaantulo korkean teknologian aloille on tietenkin positiivinen ilmiö, naistutkimuksen on järkevää pohtia tätäkin suuntausta kuitenkin laajasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Naisvoittoisten alojen pohjapalkkaus ja huono arvostus ei muutu sillä, että harvat ja valitut naiset (joskin lisääntyvin määrin), siirtyvät korkeammin palkatuille miesaloille. Teknohurmassa unohdetaan miettiä, kenen harteille siirtyy naisille perinteisesti ominaisena pidetty hoiva- ja sosiaalityö, vammaisten, vanhusten ja lastenhoito ja niin edelleen, jos suuri osa naisista "älyää" luopua huonopalkkaisista naisvaltaisten alojen töistä. Harvalle päättäjälle tulee mieleen, että ongelmana globalisaation monokulttuurissa ja ahneuden filosofiassa ei ole naisten väärät uravalinnat vaan *miesten* ja kouluttajien lyhytnäköinen machoteknologian pönkittäminen ja hoivatyön huono aineellinen arvostus. Ei olisi mitään syytä kyseenalaistaa naisten massiivista hakeutumista hoiva-aloille, jos niiden palkkaus, työolosuhteet ja työturva heijastaisivat samaa arvonantoa kuin miesvoittoiset alat. Naisten teknologiakasvatuksen lisäksi olisi panostettava naisvaltaisten alojen palkkauksen parantamiseen ja arvostuksen lisäämiseen ja miehisten arvojen pehmentämiseen, miesten yhteisvastuullisuuden ja hoivamentaliteetin lisäämiseen.

Käytännöllinen harjoittelu ja vapaaehtoistyö eivät mielestäni kuitenkaan ideaalitapauksessa rajoitu teknologiakoulutukseen tai sen edistämiseen, että naiset saisivat kokemusta muilla miesvaltaisilla aloilla (esimerkiksi politiikka, koulutus, harjoittelu poliittisten puolueitten työssä, kunnallispolitiikassa). Vapaaehtoistyön perustana ja ytimenä, joskaan ei ainoana horisonttina, voisi nimittäin olla toiminta, joka edistäisi tasa-arvoa ja vastaisi erilaisten kansalaisjärjestöjen esittämiin tutkimustarpeisiin tai toimintaehdotuksiin. Yliopistollinen vapaaehtoistyö edistäisi kollektiivista hyvinvointia mielestäni

parhaimmillaan silloin, kun sen päämääränä olisi esim. rakentaa uudenlaisen yhteisvastuullisuuden verkkoja, tuottaa tutkimustuloksia, jotka hyödyttäisivät nimenomaan poliittisia vähemmistöjä. Nythän elämme johtavissa länsimaissa taloudellista nousukautta, ja siitäkin huolimatta jo syrjäytyneiltä ryhmiltä evätään resursseja menestyneiden alojen menestyksen kasvaessa epäsymmetrisesti. Vapaaehtoistyö voisi edesauttaa resurssirikkaitten ja resurssiköyhien alojen välisen kuilun umpeenkuromista. Koska yritysmaailman kapea tuotosajattelu on integroitu Suomenkin yliopistojen ohjenuoraksi, akateeminen vapaaehtoistyö osana opintoviikkoja voisi edesauttaa puhtaammin yleishyödyllisten ja sivistyksellisesti merkittävien hankkeitten toteuttamisessa.

Yksittäisten tutkijoiden ja aktivistien tulee paitsi protestoida eriarvoisuuden lisääntymistä, löytää keinoja, joilla taata tasa-arvokysymysten esilläpito ja tarkkailu. Olen pohtinut tasa-arvokoordinaattorin tai viranhaltijan roolia omassa yliopistossani. Kerron ideoistani toivossa, että se johtaisi hyödyllisiin käytännön aivoriihiin aiheen tiimoilta muissakin yliopistoissa. Tasa-arvokoordinaattori tai vastaava viranhaltija voisi mielestäni ottaa hoidettavakseen juuri vapaaehtoistyöhön liittyviä kysymyksiä ja näin edistää yhteiskunnallisen ja akateemisen dialogin käytännöllistä toteutumista. Ideoita tähän sain toimiessani apulaisprofessorina Concordian yliopistossa ja tutustuessani Montrealin McGill ja Concordia -yliopistojen yhteistyöelimeen, nimeltään "Quebec Public Interest Research Group".

Quebec Public Interest Research Group

QPIRG eli Quebec Public Interest Research Group on kansalaisjärjestöjen yhteistyöelin, jonka tavoitteena on varmistaa ettei opiskelijoiden koulutus tapahdu vain norsunluutornista käsin. Tutkimusharjoittelun ohjelman tarkoituksena on edistää koulutusta, jonka lähtökohtana ovat yhteiskunnan määrittelemät eikä vain akateemisesti tärkeinä pidetyt tutkimustarpeet. Opiskelijoilla on mahdollisuus tehdä käytännöllistä tutkimusta samalla kun ohjelma tuo yliopiston ja sitä ympäröivät yhteisöt lähemmäksi toisiaan. Kansalaisjärjestöt voivat tehdä ehdotuksia tutkittavista aiheista omien tarpeittensa mukaan. Tapa, jolla QPIRG tuottaa yhteiskunnallisesti hyödyllistä ja tarpeellista tutkimusta ja värvää opiskelijoita vapaaehtois- ja harjoittelutyöhön on seuraava. QPIRG ottaa vastaan erilaisten ruohonjuuritason ja kansalaisjärjestöjen esityksiä ja tutkimusehdotuksia ja välittää ne edelleen yliopiston kontaktihenkilölle. Tämä koordinaattori toimii yliopiston eri tiedekuntien ja näiden järjestöjen välimiehenä tai -

naisena ja siltana, päivittää tutkimusehdotuslistaa ja pitää eri tahoja ajan tasalla projektien edistymisen suhteen. Välittäessään opettajakunnalle tietoa samalla järjestöjen vapaaehtoistyön tarpeista, koordinaattori edistää näin yhteiskunnallisesti hyödyllisen, soveltavan tutkimuksen tuottamista. Opettaessani naisten terveystieteitä, monikulttuurisuutta, ekofeminismia, rasminvastaista teoriaa ja muita ihmisoikeuksiin kytkeytyviä kysymyksiä koin erittäin hyödylliseksi ja antoisaksi integroida Montrealin ruohonjuuritason projekteja opetussuunnitelmaani. QPIRG toi dynaamisuutta ja ajankohtaisuutta opettajien työhön ja samalla soi opiskelijoille mahdollisuuden osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen yksilöllisesti ja kollektiivisesti. Samalla yliopistomaailmassa säilyi kontakti ruohonjuuritason tarpeisiin ja kokemuksiin. Tutkimustulokset säilytettiin niin QPIRGin arkistoissa kuin yliopistoissa, ja niistä oli välitöntä hyötyä tutkimuksia pyytäneille järjestöille.

Ohessa muutama esimerkki QPIRGille tehdyistä suosituista tutkimus- tai vapaaehtoistyöprojekteista, joihin muutamat opiskelijani osallistuivat ja jotka mielestäni edesauttoivat epäsuorasti naisten olemusta rajaavien roolien murtamista. "Bloodsisters" esimerkiksi kuvasi tavoitteitaan näin:

Bloodsisters-ryhmän päämääränä on valistaa kansalaisia kuukautisiin liittyvissä kysymyksissä, esim. perinteisten naisten ns. hygienia-tuotteiden vaihtoehtojen suhteen. Ryhmä kerää aineistoa ja informaatiota julkiseen käyttöön zine-keskukseensa ja välittää tietoa julkaisujensa kautta. Se tarvitsee opiskelijaa tekemään haastatteluja ja tutkimaan kirjallisuutta koskien kuukautisia ja niihin liittyviä asenteita, tapoja, uskomuksia ja rituaaleja. Se kerää myös kuukautisiin liittyviä kertomuksia eri naisryhmiltä. (QPIRGin esite, 1997, s. 3)

Edellä esitelty projekti edisti nais- ja ympäristöystävällisten käytäntöjen, vaihtoehtojen ja tiedon lisäämistä ja hankkimista. Koska naisten palvelualltius perustuu pitkälti mieskeskeisesti tulkittujen tai patriarkaatin läpäisemien uskomusjärjestelmien naisista rakentamaan roolikäsitykseen, tarvitaan tietoa ei-patriarkalisista rooleista, uskomuksista ja naisen kehoon ja sen toimintoihin liittyvistä asenteista. Näin voidaan tehdä helpommin näkyväksi luonnollisiksi konstruoitujen sukupuoliroolien kulttuurinen mielivaltaisuus. Uskomukset naisen ruumiin epäpyhyydestä ovat osa episteemistä ja uskontopohjaista psykologista väkivaltaa, ja ne ovat verrattavissa luonnon hallinnan ideologiaan. Bloodsisters-projekti innosti opiskelijoita, koska he

osallistuivat heille itselleen tärkeän, laiminlyödyn tiedon keräämiseen ja levittämiseen ja olivat mukana muokkaamassa uutta tietoa, jolla on käytännöllistä, ympäristöystävällistä ja naista voimistavaa merkitystä (esim. luontoystävälliset kuukautissuojat). Muita QPIRGIn ehdottamia aiheita olivat Kanadan poliittiseen puoluejärjestelmään liittyvät hankkeet, jotka tähtäsivät esim. siihen, että tavalliset kansalaiset ymmärtäisivät paremmin mm. poliittisten puolueitten tarkoitusperät ja perustuslain ja pystyisivät vertailemaan näin niiden päämääriä ilman median mahdollisia vääristyksiä ja poliitikkojen retoriikkaa ja propagandaa. Edelleen projektit käsittelevät ympäristökysymyksiin liittyvän rasmin ilmenemismuotoja (esim. saastuttavien laitosten rakentaminen köyhien etnisten ryhmien asuma-alueille), itsensä väkivaltatutkimuksen marginalisoimia kysymyksiä, työelämän syrjäyttämisen mekanismeja, cree-intiaanien rauhanomaisia protestikäytäntöjä ja oikeustaistelua, vammaishuollon järjestämistä uudelta pohjalta jne.

Edellä mainittu koordinaattori voisi mielestäni suomalaisessakin yliopistossa toimia esimerkiksi "julkisen hyvän/tasa-arvon ja vapaaehtoistyön koordinaattorina" (olivatpa yliopiston eri nimikkeet mikä tahansa variaatio tästä), jolloin hänen toimialansa ja virkansa olisi niin tasa-arvon vaalimista, sen ehtojen ja toteutumisen seuraamista kuin muiden käytännöllisten yhteiskunnalliseen tasapainoon ja tasa-arvoon liittyvien projektien koordinoimista yliopistotasolla. Olisi kuitenkin samalla pyrittävä siihen, että yliopistot investoisivat resursseja naiskysymykseen erikoistuneeseen tasa-arvovaltuutettuun, jonka kanssa "koordinaattori" voisi toimia yhteistyössä. Eihän tasa-arvo ja tasapainoon tähtäävä toiminta rajoitu naiskysymykseen vaan pitää sisällään samalla ympäristöön, globalisaatioon, palvelujen ylläpitämiseen, vammaishuoltoon, ikäihmisten oikeuksiin, alueelliseen epätasa-arvoon ja turvaverkkojen paikkaamiseen liittyviä kysymyksiä.

Kuvailemani vapaaehtoistyön ei tietenkään tule korvata mainittujen aiheiden perinteistä tutkimusta kunnollisella rahoituksella normaalien tutkimusväylien kautta, eikä sen tule missään nimessä johtaa yhteiskunnallisten palvelujen järjestämiseen ja korvaamiseen vapaaehtoistyöllä. Kuitenkin vähemmistöjen kysymysten marginalisointi on johtanut tilanteeseen, jossa on löydettävä innovatiivisia uusia keinoja auttaa heidän "resurssivajeista" tilannettaan politiikkojen investoidessa ylijäämää vahvojen miesvaltaisten, teknologisten alojen hyväksi.

Kuten edellä esittelemäni esimerkit osoittavat, esim. QPIRG suo naistutkimuksen opiskelijoille mahdollisuuden toteuttaa "hoivakulttuuria" ilman että tämä työ on vain näkymätöntä vapaaehtoistyötä vailla välillistä tai henkilökohtaista hyötyä. Uskon että naistutkimuksen opinnäytetöiden ideoinnin kannalta olisi erinomaista, jos tällaista yhteiskunnallisten projektien prioriteettilistaa voitaisiin konsultoida sen omien ehdotusten lisäksi. Suomessa olisi varmaankin erittäin hyödyllistä kartoittaa vaikkapa maahanmuuttajien asioita ajavien ryhmien tutkimustarpeita, ottaa huomioon turvakotien toivomuksia, tutkia ympäristöön liittyviä kysymyksiä, olla yhteydessä esimerkiksi vihreään liikkeeseen ekofeminismin kehittämisen suhteen, sekä käsitellä romanien ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuria stereotyyppien ja rasismien tuolla puolen. Opettaessani ekofeminismin johdantokurssia, olenkin tarjonnut opiskelijoille mahdollisuutta kääntää ekofeminismin klassikkotekstejä englannista suomen kielelle, jotta aiheesta voisi kirjoittaa oppikirjan tai muuta ruohonjuuritasolla hyödyllistä aineistoa. He ovat saaneet kurseillani myös itse ehdottaa ekoaktivismiin opinnäytetöitä tai neuvotella esimerkiksi ympäristöliikkeitten edustajien kanssa siitä, millä tavoin he voisivat toimia hyödyttääkseen itseään ja luonnon oikeuksia.

Vapaaehtoistyö hoivatyön uutena horisonttina

Kantelettaren mukaan "tyttö syntyi, tyhjä syntyi". Naista on länsimaisessa filosofiassa luonnehdittu metaforiseksi "aukoksi", tyhjäksi tai negatiiviseksi tilaksi. Hän on episteeminen tyhjiö, johon miesfilosofit ja psykologit muiden muassa ovat kautta aikojen projisoineet halunsa ja pelkonsa. Niin teorianluominen, politiikka kuin käytännöllinen työ kuuluvat modernin naisen moninaiseen rooliin ja mitä enemmän naiset "valtaavat" miesvaltaisia aloja, sitä enemmän miesten luomat sukupuolisidonnaiset esikuvat tulevat muuttumaan. Uusien sukupuolisidonnaisten representaatioiden synnyttäminen ja levittäminen ovatkin tärkeä "haktivismin" vaikutusmahdollisuus esim. sähköisten verkostojen kautta. Naisilla on entistä enemmän mahdollisuuksia muuttaa hallitsevaa arvomaailmaa ja todellisuuskäsityksiä vaikka syrjäytyneet naiset luokkana toisaalta maksavatkin kovimman hinnan globalisaatiosta ja sosiaaliturvaverkkojen heikkenemisestä (Batra 1994; Ås 1999). Naisilla on myös mahdollisuus tulkita heistä tehdyt tulkinnat uudella, naisystävällisellä tavalla. Kun tyttö syntyi, syntyikin virtuaalitodellisuus, uusien toimivampien paradigmojen horisontti, johon naistutkijat ja naisaktivistit ovat nyt projisoimassa yhteisvastuullisia ja oikeudenmukaisuutta lisääviä sisältöjään. Tyhjä onkin niiden uusien

visioitten ja käytäntöjen luovasti sikiävä kohtu, joiden kautta voitaisiin synnyttää uudenlaisia tasapainoa ja -arvoa edistäviä instituutioita, virkoja, tutkimuksia, kirjoituksia, totuuksia, käytäntöjä, ja myyttejä (Kailo 2000d).

Julkisen yhteishyvän ja tasa-arvon koordinaattorin viran perustaminen on keskeneräinen visio, jonka suhteen toivon rakentavaa palautetta ja lisää ideointia kaikilta demokratian tulevaisuudesta huolestuneilta kanssaihmisiltä. Koordinaattorin myötä ja järjestämällä yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja yliopistojen sekä tutkimuslaitosten, ammattikoulujen ja muiden opinahjojen kesken voimme edesauttaa sosiaalisesti vastuullisen tietoisuuden leviämistä ja monipuolisemman, yhteiskunnallisesti tärkeän tutkimuksen tuottamista. Se voisi mielestäni myös avata innovatiivisia ja toiveikkaita tulevaisuudenkuvia niille monille nuorille, miehille ja naisille, jotka tuntevat lamauttavaa hätää maailmantilasta. Se soisi mahdollisuuden tutkia myös sellaisia aiheita, joita valtapolitiikkaan kytkeytyneet rahanjakolaitokset eivät syystä tai toisesta tue.

Naistutkimukseen integroitu vapaaehtoistyö ei siis sinänsä ole uusien naiseuden mallien mukaista tai vastaista. Keskeinen kysymys on pikemminkin mihin se tähtää. Jos se edistää kaikesäisen tasa-arvon, demokratian ja oikeudenmukaisuuden lisääntymiseen eikä perustu sukupuoliroolien naturalisoinnin ylläpitoon, se on mielestäni naistutkimuksen päämäärien mukaista. En siis missään nimessä kyseenalaista naisten vapaaehtoistyön merkitystä enkä ehdota että naisten tulisi ryhtyä itsekkäästi ajamaan vain omia etujansa. En myöskään väitä etteikö miesten parista löytyisi vapaaehtoistyön tekijöitä—kuitenkin miehillä ja naisilla ryhminä, pikemmin kuin yksilöinä on arvomaailmaan liittyviä merkittäviä eroavaisuuksia, joita ei tule sivuuttaa. Toisaalta naisilla tulee olla oikeus itse määritellä oma yksilöllinen ja yhteisöllinen identiteettinsä. On kuitenkin ensiarvoista tehdä näkyväksi se, että naisia on kautta historian manipuloitu vapaaehtoisen, näkymättömän työn aliarvioiduiksi sankareiksi juuri argumentilla, että auttaminen on oma palkkansa. Alunperinhan sairaanhoitajille ei maksettu palkkaa juuri siksi, että työtä pidettiin naisille sopivana kutsumustyönä, johon vihkiytyneitten naisten ei ollut myöskään soveliasta mennä naimisiin!

Niin tässä kuin muissa sukupuolirooleihin liittyvissä kysymyksissä on siis hyvä tehdä näkyväksi epäsymmetriset valtasuhteet ja niiden vaikutus naisten valintoihin. Kukin päättäköön itse, tietoisuuden lisääntyä, onko hän vapaaehtoistyön sankari vai marttyyri.

Kirjallisuus:

"After Seattle: Where Next for the WTO?" *The Ecologist*, Vol. 30.2 (April). 30-33.

Ås, Berit 1999. "Globalization as the Feminization of Poverty. What Whom and How do We Teach?" in *Globalization – On Whose Terms?* Ed. Birgit Brock-Utne and Gunnar Garbo. Oslo: Institute for Educational Research, University of Oslo. Report 5.

Batra, Ravi 1994. *The Myth of Free Trade: the Pooring of America*. New York: Simon & Schuster.

Beauvoir Simone de 1965 [1949]. *The Second Sex*. New York: Bantam.

Broverman, Inga K. Broverman, D.M., Clarkson, F.E. & Rosenkrantz, P.S. 1970. "Stereotypes and Clinical Judgements of Mental Health." *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 32, 1-7.

Hale, A. 1995. *World Trade is a Women's Issue. Women Working Worldwide*, Manchester: Briefing Paper, Manchester.

Kailo, Kaarina 1997. Simone de Beauvoir Institute Review/Revue de L'Institut Simone de Beauvoir. Editor. Special Issue on Healing Politics: Violence, Culture and Alternative Health. Vol. 17.

Kailo, Kaarina 2000a. "Monoculture, Gender and Nationalism. Kalevala as a Tool of Acculturation." *Ethical Challenges for Teacher Education. Special Focus on Gender . Multicultural Issues. Acta Univ. Ouluensis. Ed. Rauni Räsänen and Vappu Sunnari. E45. 13-37.*

Kailo, Kaarina 2000b. "Teknologiaa ja tietoa! Missä on ihminen ja hänen yhteytensä luontoon?" *Oulun Ympäristöpäivät. Moderni Maaseutu 62-67.*

Kailo, Kaarina 2000c. "From the Ivory Tower to the Menstruation Hut. How Women's Studies Challenges Academic Culture." *Simone de Beauvoir Institute Review/Revue de l'Institut Simone de Beauvoir. Vol. 18.*

Kailo, Kaarina 2000d. "Kalevalan ja Kantelettaren tuolla puolen. Myyttinen toiseus ja naiseuden uudet synnyt." Teoksessa *Kanteletar. Toim. Kai Linnilä. Tammi, Amandita, Turku.*

Kemp, Sandra & Judith Squires 1997. *Feminisms*. Oxford: Oxford University Press.

Korten, David C. 1998. Maailma yhtiöiden vallassa. Saalistustaloudesta ekologiseen vallankumoukseen. Suom. Tero Nortola. Helsinki: Like.

Lee Bartky, Sandra 1996. *Femininity and Domination. Studies in the Phenomenology of Oppression.* Boston: Routledge.

Mies, Maria & Vandana Shiva 1993. *Ecofeminism.* Halifax: Fernwood.

Nätkin, Ritva 1986. Naisten vastuun ja kotien ylläpitämisen ristiriidoista. Teoksessa: Rantalaiho, Liisa (toim). *Miesten tiede, naisten puuhut. Yhteiskuntatieteen kritiikkiä naisten työn näkökulmasta.* Tampere: Vastapaino.

2000 Naistutkimuksen opas. Oulu: Oulun yliopisto.

Sandler, Bernice & R. M. Hall 1986. *The Campus Climate Revisited: Chilly for Women Faculty, Administrators, and Graduate Students.* Washington: Association of American Colleges.

Smyke, Patricia Smyke 1991. *Women and Health.* London: Zed Books Ltd.

Young-Eisendrath, Polly and Widemann, Florence 1987. *Female Authority. Empowering Women Through Psychotherapy.* New York: Guildford Press.

Kaarina Kailon suomennos.

Ks. myös Sandler & Hall (1986) jotka paljastavat eri mekanismit, joiden kautta naistutkijat ja opettajat syrjäytyvät yliopistomaailmassa ja tekevät näkymätöntä, vapaaehtoistyötä vastaavaa työtä.

Samasta syystä naiset eivät itsekään osaa vaatia äidin- tai yleistä hoivapalkkaa, ja kuntien on helppo manipuloida yhteisöt itse vastaamaan hoitotyöstä, joka tosiasiaassa merkitsee naisten suoman vapaaehtoisen hoivatyön taloudellista hyväksikäyttöä. Kuinka moni mies hylkää työpaikkansa jäädäkseen kotiin hoivaamaan vanhempiaan tai lapsiaan? Pakon edessä naiset joutuvat yhdistämään nämä kaksi mahdotonta työtä (koti- ja ansiotyön) kokien uupumusta ja sairastuen usein itse. mm. Oulun yliopiston tekemä tasa-arvotutkimus viittasi siihen suuntaan, että naiset joutuvansa tekemään enemmän ei-arvostettua työtä (kontaktiopetusta, rutiinitöitä jne.) mutta että naiset myös *itse* olivat valmiimpia ottamaan harteilleen vapaaehtoisuuteen perustuvia toimintoja.

Naistutkimuksen päämääränä ei kuitenkaan ole ottaa kantaa naisten puolesta siihen pitäisikö heidän pyrkiä Suomen Pankin valtuustoon vai valita huonostikin palkittu mutta "kutsumuksellinen" hoivatyö. Peruslähtökohtana tulee siis olla toimiminen naisten itsemääräämisen esikuvana, toisin sanoen ohjata naisia kaikenlaiseen omaehtoisuuteen ja omien arvojensa ja toiveitteidensa toteuttamiseen. Ajatelkaamme tyyppillistä tapausta, missä väkivaltainen mies purkaa huonoa itsetuntoaan vaimoonsa, pyrkien hallitsemaan naista emotionaalisen riippuvaisuuden oireena. Vaikka taloudellinen riippuvuussuhde on syvin syy siihen, etteivät monet naiset pysty pakenemaan kotiväkivaltaa, psykologisia syitäkin on tutkittava. Jotkut naiset elävät perverssillä tavalla riippuvuussuhteessa väkivaltaisiin miehiin ja hyväksyvät väkivallan parempana vaihtoehtona kuin "yksinolon." Molempien

riippuvaisuussuhteitten taustalla on niasen vaikeus hyväksyä itsensä ja kokea rakkautta ja eksistentiaalista tyytyväisyyttä ilman toista sukupuolta. Emotionaalinen manipulaatio on myös sukupuolikysymys, sillä kulttuurisista ja taloudellisista syistä naiset turvautuvat tunnemanipulaatioon ja miehet väkivaltaan. Yliopistojen tärkeänä tehtävänä onkin myös edistää sukupuoliroolien romuttamista ja tervettä itsetuntoa, sillä molemmat edesauttavat väkivallan mekanismien purkamista.

Huomionarvoista on myös, että valtavirran naisopiskelijat saivat tilaisuuden pohtia tasa-arvokysymyksiä paljon laajemmin kuin vain valkoisesta naisnäkökulmasta tehdessään vapaaehtoistyötä esim. intiaaninaisten parissa. He tulivat käytännön kautta tietoisiksi esim. siitä, että valtavirran naiset ovat myös olleet osallisia intiaaniryhmien sosiaaliseen syrjäyttämiseen ja historialliseen kolonisaatioon.

Esimerkkinä ks. toimittamani julkaisu *Healing Politics: Violence, Culture and Alternative Health* (1997), jossa julkaisin opiskelijani Mariel Bellon tekemän turvakodin toiminnan haastattelun. Samassa julkaisussa on intiaaniopiskelijani, Ella Saganashin haastatteluja parannus- ja hikimajakäytännöistä hänen omassa reservaatissaan. Molemmat edustavat vapaaehtoistyön tuloksia, jotka nimenomaan hyödyttivät niin opiskelijaa kuin naistutkimuslaitostamme. Saganashin tekemät haastattelut oman cree-intiaaniyhteisönsä uskomuksista ja parantamistavoista ovat lisäksi erittäin tärkeä uusi resurssi cree-reservaateille ja Saganash julkaisi niitä myös cree lehdessä nimeltä Nation.